

Oikeusministeriölle

Helsingin käräjäoikeuden lausunto käsittely- ja oikeusastejärjestyksen muuttamista rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevista asioista (oikeusministeriön julkaisusarja *Mietintöjä ja lausuntoja* 2/2014).

Yleistä

Helsingin käräjäoikeudessa on ratkaistu luovutusasioita 19 – 39 asiaa vuodessa vuosien 2010 – 2013 aikana. Kuten työryhmämietinnössä on todettu ensin osa Suomessa käsitellyistä luovutusasioista on ratkaistu Helsingin käräjäoikeudessa. Koko EU-luovutuslain voimassaoloajan EU-luovutuslakiin liittyvät asiat on keskitetty Helsingin käräjäoikeudessa muutamille käräjätuomareille. Lisäksi luovutusasioihin on määrätty vastuutuomari, jonka tehtävänä on ollut seurata sekä lainsäädännön kehitystä että oikeuskäytäntöä. Vastuutuomarin tehtävänä on lisäksi ollut käräjätuomareiden kouluttaminen. Yli 10 vuoden voimassaoloajan jälkeen voidaan todeta, että EU-luovutuslakiin liittyvä oikeuskäytäntö on nyt jo varsin vakiintunut ja asiaa käsittelevät käräjätuomarit ovat ehtineet saada tältä oikeudenalalta riittävästi erityisosaamista. Asioiden pääkäsittelyihin on Helsingissä ollut mahdollista aina saada tarvittavat tulkkauspalvelut.

Perheoikeudellisissa asioissa ulkomaisen päätöksen täytäntöönpanoa haetaan käräjäoikeudelta, jos hakemus perustuu yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun lakiin (588/1977). Sama koskee tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoja ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen N:o 2201/2003 (Bryssel IIa -asetus) mukaisia hakemuksia. Käräjäoikeudet on nimetty toimivaltaisiksi tuomioistuimiksi Suomessa myös sovellettaessa toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevista asioista 18 päivänä joulukuuta 2008 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009 samoin kuin sovellettaessa lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä Haagissa vuonna 2007 tehtyä yleissopimusta. Vuonna 2013 nämä asiat oli Helsingin käräjäoikeudessa keskitetty kolmelle tuomarille. Kaikkiaan ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia saapui 53 kpl.

Luovuttamista koskevien asioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen

Työryhmämietinnössä ehdotetaan lisäksi, että luovutusasiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Helsingin käräjäoikeus kannattaa esitystä tältä osin. Keskittämistä puoltavat sekä Helsingin käräjäoikeuden sijainti lähellä Helsinki-Vantaan lentokenttää että Helsingin käräjäoikeuden lakiin perustuva jatkuva päivystäminen virka-ajan ulkopuolisinkin aikoina. Luovutettavaksi määrättyt henkilöt kuljetetaan lähes poikkeuksetta pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon Helsinki-Vantaan lehtoaseman kautta. Helsingin käräjäoikeuden ympärivuorokautisen päivystämisen vuoksi Helsingin käräjäoikeus käsittelee joko normaalin virka-aikana tai päivystyksessä luovuttamisasian säilöön ottamisen. Toisin kuin työryhmämietinnön sivulla 35 todetaan säilöönottoa koskevaa istuntoa ei voida nykyisin järjestää videoyhteyden avulla. Helsingin käräjäoikeuden sijainti sekä päivystysjärjestelmä tukevat luovutusasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen.

Toimivaltaisia syyttäjiä olisivat työryhmämietinnön mukaan Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä syyttäjätehtäviä hoitavat kihlakunnansyyttäjät sekä erityisestä syystä myös muut syyttäjät. Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivilla syyttäjillä on erinomaiset valmiudet hoitaa luovutusasioita muiden kansainvälisten tehtäviensä lisäksi.

Mikäli keskittämistä pelkästään yhteen kärjäoikeuteen pidettäisiin liian suppeana vaihtoehtona, tulisi luovutusasiat keskittää Helsingin kärjäoikeuden lisäksi sellaiseen kärjäoikeuteen, jossa on mahdollisimman hyvä erityisosaaminen asioita. Tällaisena kärjäoikeutena tulisi kysymykseen Pirkanmaan kärjäoikeus, jossa luovutusasioita on käsitelty Helsingin kärjäoikeuden jälkeen eniten. Helsingin kärjäoikeus ei pidä tarpeellisenä asioiden keskittämistä muihin kuin Helsingin kärjäoikeuteen asioiden verraten vähäinen lukumäärä huomioon ottaen. Helsingin kärjäoikeudella on tarvittavat voimavarat hoitaa yksin luovutusasiat, mikäli niiden määrät eivät huomattavasti kasva nykyisistä määristä.

Eräiden perheoikeudellisten asioiden ja lapsen palauttamista koskevien asioiden keskittäminen Helsingin kärjäoikeuteen

Työryhmämietinnössä ehdotetaan, että Helsingin hovioikeudessa nykyisin ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin kärjäoikeudessa. Tällaisia asiaryhmiä ovat eräät avioliittolain 123 §:ssä tarkoitetut asiat; avioliiton peruuntumista tai puolisoiden asumuseroa tai avioeroa koskevan päätöksen vahvistamista koskevat asiat, jos tuomio tai muu päätös on annettu muualla kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Pohjoismaissa eikä se ole ilman toimenpidettä pätevä Suomessa; adoptiolain 71-75 §:ssä tarkoitetut ulkomaisen adoption tai sen purkamisen vahvistamista koskevat asiat samoin kuin eräät lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 25 §:ssä tarkoitetut asiat, jotka koskevat sellaisen päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa, joka on annettu muussa vieraassa valtiossa kuin Pohjoismaissa ja joka ei myöskään kuulu Bryssel II a-asetuksen soveltamisalaan sekä vieraassa valtiossa isyydestä annetun päätöksen vahvistamista isyyslain 52 §:n mukaisesti; ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 11 §:ssä tarkoitetut ulkomaisen elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskevat hakemukset sekä holhoustoimesta annetun 95j ja 95k §:ssä tarkoitetut asiat: ns Haagin lastensuojelusopimuksen ja aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa vuonna 2000 tehdyn yleissopimuksen tarkoittamat ulkomaiset päätökset.

Lisäksi ehdotetaan, että Haagissa vuonna 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehtyyn yksityisoikeuden alaa koskevaan yleissopimukseen (SopS 57/1994 ns Haagin lapsikaappaussopimus) tai vieraassa valtiossa annetun huoltopäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen (SopS 56/1994 ns Euroopan neuvoston sopimus), jotka käsitellään nykyisin Helsingin hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena, käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin kärjäoikeudessa.

Mietinnössä on todettu, että näiden asioiden käsittely on sinänsä toiminut hyvin. Asiamäärät ovat vuosittain vähäiset ja keskittämisellä on saavutettu asioiden vaatima erityisasiantuntemus ja joutuisa käsittely.

Kärjäoikeus hyväksyy ne perustelut, jotka mietinnössä on esitetty näiden asiaryhmien siirtämiseksi kärjäoikeuden käsiteltäväksi ensimmäisenä oikeusasteena. Erityisen kannatettavaa kärjäoikeus pitää ehdotusta avioliittolain muutoksesta, jossa kaikki ulkomaiset avioero päätökset tunnustettaisiin ilman erillistä vahvistusta. Mietinnössä ja erityisesti siihen sisällytetyissä eriävissä mielipiteissä on ilmaistu huolta mm kärjäoikeuden asiantuntemuksesta näissä asiaryhmissä, mahdollisuudesta että asioita olisivat ratkaisemassa tuomioistuinharjoittelua suorittavat kärjänotaarit tai kärjäviskaalit sekä pahasti myös lapsiasioissa ruuhkautuneen kärjäoikeuden kyvystä ratkaista erityisesti lapsen palauttamista koskevat

asiat kiireellisesti.

Näistä seikoista kärjäoikeus toteaa, että ehdotettujen muutosten toteutuessa kärjäoikeus järjestää asioiden käsittelyn tavalla, joka esimerkiksi keskittämällä turvaa asiantuntemuksen karttumisen ja yhdenmukaisen käytännön luomisen. Kärjäoikeudessa ei ole enää kärjäviskaalin virkoja. Kärjänotaarit eivät ole missään vaiheessa käsitelleet muidenkaan ulkomaisten tuomioiden tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia tai muutenkaan asioita, joita on pidettävä vaikeana ratkaista. Kärjäoikeudessa on jo usean vuoden ajan ollut myös lapsiasioissa käytössä päivystysjärjestelmä, joka mahdollistaa myös erityisen kiireellisten asioiden käsittelyn ripeästi.

Muutoksenhaku

Työryhmämietinnössä ehdotetaan, että luovutusasioissa tehdyistä päätöksistä olisi muutoksenhakuoikeus korkeimpaan oikeuteen valitusluvan kautta. Tähän mennessä EU-luovutuslakiin perustuvissa asioissa on haettu vuosittain muutosta noin kymmenessä tapauksessa ja pohjoismaiseen luovuttamislakiin perustuvissa tapauksissa keskimäärin muutamassa tapauksessa vuodessa. Korkeimman oikeuden ratkaisuihin on yli kymmenen vuoden ajan luotu oikeuskäytäntöä luovuttamista koskevissa asioissa. Oikeuskäytäntö alkaa sen vuoksi olla hyvin vakiintunutta eikä enää ole tarvetta saada kaikkia luovuttamista koskevia asioita korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Korkein oikeus on julkaissut ennakkopäätöksiä noin seitsemäsosan luovuttamisasioissa antamistaan ratkaisuksista. Korkein oikeus voi muutoksenhakulupajärjestelmän kautta päättää, mitkä asiat se ottaa käsiteltävikseen ja mistä asioista on edellä mainittu huomioon ottaen tarpeellista antaa ennakkopäätöksiä. Helsingin kärjäoikeus pitää ehdotettua menettelytavan muutosta kannatettavana ja sen oman toiminnan ohjaamisen kannalta riittävänä. Luovuttamismenettelyn kiireellisyyden vuoksi Helsingin kärjäoikeus ei pidä mahdollisena, että muutosta haettaisiin kärjäoikeuden päätökseen hovioikeudelta, josta olisi edelleen mahdollista valittaa korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden muutoksenhaun osalta kärjäoikeus hyväksyy mietinnön ehdotukset; on oletettavaa, että eksekvatuuriasioissa muutoksenhakutiellä ei ole vastaavaa merkitystä kuin muissa asioissa eikä poikkeusjärjestelyjä tarvita. Lapsen palauttamista koskevissa asioissa on päädytty ehdottamaan normaalia kolmiportista käsittelyjärjestystä siten, että muutoksenhakuaikaa lyhennettäisiin. Ehdotusta on perusteltu sillä, että tämä mahdollistaisi järkevämmän ja tarkoituksenmukaisemman työnjaon eri tuomioistuinten välillä sekä riittävän asiantuntemuksen asian käsittelyyn. Haittapuolena olisi käsittelyketjun pidentyminen. Kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksen johdosta. Puheena olevat asiat voisivat olla myös laajennetun jatkokäsittelylupajärjestelmän piirissä, jolloin selvissä tapauksissa käsittelyketju ainakin ajallisesti lyhenisi.

Lausunnon on luovutusasioiden osalta valmistellut kärjätuomari Jaana Helander ja kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden osalta kärjätuomari Matti Palojarvi.

Helsingissä 12.3.2014

Laamanni Eero Takkunen